

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תולדות

ג' בכסלו

שחרית, קריאת התורה: בקריאת תיבת 'מחלת' שבסיום הפרשה (כח,ט), במבטא האשכנזי, שמבדילים בבירור בין קמץ לפתח, יש כמה נוסחאות¹.

יום רביעי

ח' בכסלו

יום שלישי בערב - אור ליום רביעי: כשנשלם יום ז' בכסלו השנה כבר מלאו שלושים יום ל'שאלת גשמים'. עליכן, החל מתפילת ערבית של יום שלישי בערב ואילך, המסתפק אם שאל 'טל ומטר' אינו צריך לחזור?²

יום שישי

ט' בכסלו

יום ההולדת (בשנת תקל"ד) וההסתלקות

(1) נוסח התימנים הוא **מְחַלַּת** (ש"ת פעולת צדיק ח"א סי' טו), אבל במנחת-שי מביא מספרים מדויקים שיש לקרוא **מְחַלַּת**, וכ"ה בתיקון 'איש מצליח' ובחומש 'תורה-תמימה' (וכן מופיע בתנ"ך ברואי, וב'שינויים לפי דפוסים ראשונים" שבתורה שלימה ס"פ יוחי, וב'שי למורא' בפנים), ובהקלטות קרה"ת של הר"מ שוסטערמאן ע"ה קורא **מְחַלַּת** (כמו שמופיע בתנ"ך קורן, ובתורה שלימה על אתר, וב'ס"א' של 'שי למורא'. וצ"ע). וראה 'בצל החכמה' עמ' 117 שהרבי אמר שאינו אחראי לפרטי הקריאה במניין שלו. ועצ"ע (באותו עניין ממש) מ'תורת מנחם' ח"ד עמ' 156.
(2) שו"ע אדה"ז סי' קיד ס"י, קצות-השולחן סי' כא ס"א, לוח כולל-חב"ד ז' במרחשון.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קסז

ערב שבת קודש
פרשת תולדות
ב' בכסלו התשע"ז

יוצא לאור על-ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

בלי חסידות לא חשים טעם בתפילה

כשמתבונן בשפלות מצבו, בכה יבכה במור נפשו

כאשר יהודי מתחיל להתבונן בגדולתו יתברך, ומזה בא להבנה והכרה בשפלות האדם, שרואה עד כמה הוא בצמצום מדידה והגבלה; כאשר חסר באכילתו – אזי נעשה מיד חלישות בכוח שכלו, וכאשר חסר בשניתו נעשה אצלו בלבול המוחין, ובכלל זקוק הוא למין החי, הצומח והדומם, ובלעדם אינו יכול להתקיים, וכמו כן בנוגע למצבו הרוחני – שמתבונן בגדלות הבורא שממנו נלקחה נשמתו, "מאיגרא רמה", ומשם ירדה "לכירא עמיקתא", ובפרט כשיודע בעצמו מי הוא המושל ושולט עליו מבין שני אלו שעליהם אמרו חז"ל "זה וזה שופטן" – שלפעמים זה קם וזה נופל ולפעמים זה קם וזה נופל, כך, שאינו יכול להגיע למעמד ומצב "שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם",

הנה כשמרגיש את שפלות מצבו – אזי מרגיש את עצמו במצב של חיסרון עצום ("א גואלדיקן חיסרון"). ובלשון אדמו"ר האמצעי: "כשנזכר העני ואביון על רוב דוחקו... יבכה במר נפשו תיכף כו", וכיוון ששפלות מצבו והחיסרון שלו נוגעים לו באמת – אזי נעשה אצלו החיוב מן התורה לבקש צרכיו, וכאשר מתפלל, אזי מקיים מצוות עשה מן התורה.

[...] אמנם, כדי לבוא למעמד ומצב שהתפילה תהיה מתוך הרגש גודל החיסרון וזעקה להקב"ה כו' – צריכה להיות ההקדמה דאמירת כל פרטי העניינים ד"מה טובו", "הודו", פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע [ומבלי לדלג, למרות ההיתרים שבזה שמצינו בדברי האחרונים ושלפניהם] וכפי שתורת החסידות מבארת ומורה את הדרך להתבוננות בעניינים אלו – החל מההתבוננות ד"הודו להוי' קראו בשמו", "הודיעו בעמים (שאפילו בכל העמים יודעים) עלילותיו", ואחר כך מגיע לפסוקי דזמרה, ומתבונן בהעניין ד"זירם קרן לעמו" – "לעמו" דייקא, כיוון שבכל הבריאה "נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים", היינו, שאפילו "שמו" נשגב לבדו, ורק "הודו", זיו והארה בלבד, על ארץ ושמים, וכיוון שכן, נמצא, שהוא במצב של עני מדוכא שאין לו מאומה לחלוטין...

ואחר כך מגיע לברכות קריאת שמע, ששם מדובר אודות השרפים וחיות ואופני הקודש, שעומדים בתנועה של אמירת קדוש וברוך כו', ומתבונן בשורש נפשו הבהמית שנלקחה מהמלאכים הנ"ל, ואילו אצלו העניין דעבודת המלאכים הוא בהעדר לגמרי, כיוון שנמצא במעמד ומצב ששייך רק לענייני עולם הזה. ואז – בכה יבכה במר נפשו... מצד גודל התאוה והצימאון להיותו "בארץ ציה ועיף בלי מים", ובתנועה כזו מתפלל לבורא העולם ומבקש ממנו שירווח וישביע את צמאונו ורעבונו, כיוון שאינו יכול לסבול יותר...

[...] ועניין זה שייך לכל אחד ואחד מישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים, וגם בזמן הגלות – שהרי אנשי כנסת הגדולה תיקנו את נוסח התפילה באופן השווה לכל – שעלידי ההתבוננות בכל חלקי התפילה, מ"מה טובו" עד שמונה עשרה, כפי שנתבארה בתורת החסידות, יוכל לבוא למעמד ומצב שירגיש את החיסרון שלו בכל העניינים, ואז, כאשר מתפלל להקב"ה, מקיים מצוות עשה מן התורה ג' פעמים ביום; ובה בשעה, יהודי שאינו לומד תורת החסידות, "א עולם שער" – יכול לחיות שבעים שנה מבלי לטעום טעמה של תפילה אמיתית!

(קטעים מהתוועדות מוצאי שבת קודש פרשת וישב, כ' בכסלו תשי"ז – בלתי מוגה. תורת מנחם תשי"ז חלק ראשון (יח) עמ' 283-281)

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' בכסלו ה'תשע"ז – ט' בכסלו ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	ב' בכסלו	ה' שבת פרק יב-יד.	ה' מקואות פרק ו.	מ"ת שכב.
ב'	ג' בכסלו	פרק טו-יז.	פרק ז.	מ"ת שכב.
ג'	ד' בכסלו	פרק יח-כ.	פרק ח.	מ"ת שכב.
ד'	ה' בכסלו	פרק כא-כג.	פרק ט.	מ"ת שכב.
ה'	ו' בכסלו	פרק כד-כו.	פרק י.	מ"ע קנה.
ו'	ז' בכסלו	פרק כז-כט.	פרק יא.	מ"ע קנה.
ז'	ח' בכסלו	פרק ל. ה' עירובין... בפרקים אלו.	הט לבי וגו'. ספר נזיקין והוא ספר אחד עשר.. ה' נזקי ממון.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קנה.
ח'	ט' בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ת שכ.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ב' בכסלו	4.20	5.08	5.30	6.32	8.55	11.30	12.00	4.35.8	5.02
ש"ק, ג' בכסלו	4.20	5.08	5.31	6.33	8.56	11.31	12.01	4.35.7	5.02
א', ד' בכסלו	4.21	5.09	5.31	6.34	8.57	11.31	12.01	4.35.7	5.02
ב', ה' בכסלו	4.22	5.10	5.32	6.34	8.57	11.31	12.01	4.35.8	5.02
ג', ו' בכסלו	4.22	5.10	5.33	6.35	8.58	11.32	12.02	4.35.8	5.02
ד', ז' בכסלו	4.23	5.11	5.34	6.36	8.58	11.32	12.02	4.35.9	5.02
ה', ח' בכסלו	4.24	5.12	5.34	6.37	8.59	11.33	12.03	4.36.0	5.03
ו', ט' בכסלו	4.24	5.13	5.35	6.38	9.00	11.33	12.03	4.36.2	5.03

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
תולדות	3:59	5:15	4:14	5:16	4:03	5:14	4:18	5:18
ויצא	4:00	5:16	4:14	5:17	4:03	5:15	4:18	5:19

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

התוועדות חסידית

התוועדות חסידית היא בבחינת "טל אורות טליך" • היא מוזגת "רביעית" של חיים בחיי יום יום ומזככת את החיים הגשמיים • לקט זכרונות והתבטאויות, עם בוא חודש האור והחסידות

"כדי לרצות באמת, צריך לסגור את הדלת"...

הרבי אומר שכדי להגיע לפנימיות הרי זה עליידי מסירות נפש. מסירות נפש זו נמסרת בירושה מאבות לבנים ולבני-בנים. זה ההפרש בין "מקיף" ל"פנימי". "מקיף" הוא מדריגה גדולה, אבל זה חיצוניות. "פנימי" הוא דבר יסודי ונמסר בירושה. חב"ד תובעת פנימיות, וכדי להגיע לפנימיות זקוקים לעבודה ויגיעה, והדבר צריך לעורר באדם שהרצון יהיה אמיתי.

בזמנים שעברו לא היו מרשים, גם לא לאברכים, להיכנס להתוועדות חסידית. כעבור שנים החלו להרשות להם להיכנס. אך על הרוצים להיכנס – לרצות באמת, וכדי לרצות באמת צריכים לסגור את הדלת, והטבע הוא שכאשר לא מרשים להיכנס – קיים אז הרצון להיכנס. ואילו אם הדלת פתוחה וכל הרוצה יכול להיכנס – הכניסה איננה כניסה פנימית.

(ליקוטי דיבורים, כרך א"ב – מתורגם ללה"ק – עמ' 362-363)

טיהור האוויר ויצירת סביבה של אור

אחד מהעשרות הרבות של זיכרונות הילדות שלי הוא המחזה הבהיר, כשבאחד מלילות חנוכה, בשנת תר"ג, התאספו מורי החסיד רשב"ץ, החסיד ר' הענדל והחסידים ר' אהרון ור' יקותיאל מדוקשיץ והחסיד ר' זלמן, והפליגו בזכרונות ימי קדם, עת היו אברכים ונוסעים אל אבי-הסבא, ה"צמח צדק". בתוך כך התרומם לפתע ממקומו החסיד ר' זלמן והחל לנגן ניגון ידוע של אבי-הסבא, בו היה מתפלל מוסף של ראש-השנה. כל הנוכחים עמדו ממקומם והצטרפו לשירתו...

אח! כמה חיות ועידוד מביאה התוועדות חסידית כזאת. היא משרשת את כל החרולים מן החיים הבשריים ומוזגת "רביעית" של חיים בחיי היום-יום, כך שחיי השעה של חיי העולם הגשמי נעשים שונים לגמרי, זכים וטהורים יותר.

התוועדות חסידיות כאלו מטהרות את האוויר ויצרות סביבה של אור, מצביעות על דרכים בעבודת ה' יתברך ומעמידות את האברך על בסיס האמת, הנחקק במוחו ובליבו לעד.

(ליקוטי דיבורים, כרך א"ב – מתורגם ללה"ק – עמ' 158-159)

חיות בהשכלה, בהבנה ובעבודה

אבי אמר לי ששמע מהסבא – הרבי מוהר"ש – מה ששמע מאביו – הרבי ה"צמח צדק" – מה ששמע מסבו – רבנו הזקן – על סיפורי הצדיקים שחסידים מספרים בהתוועדות חסידיות, שהם בבחינת "טל אורות טליך" – סיפורי צדיקים מכניסים חיות בהשכלה, בהבנה ובעבודה.

(ליקוטי דיבורים, כרך א"ב – מתורגם ללה"ק – עמ' 178)

שלושת השלבים: עבודה, תענוג ושכר

ביאור נפלא המשלב פשט, דרוש סוד וחסידות • עבודת ה' אמיתית רק כאשר היא בשני הקווים: אהבה ויראה • מה המשמעות דברי הרבי הריי"צ אשר "נשמותינו לא נמסרו לגלות", בשעה שהנשמה מלובשת בגוף וכרוכה בו, ורק באמצעותו מסוגלת למלא שליחותה? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. על הפסוק "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", שואלים מפרשי התורה: לאחר שנאמר "ואלה תולדות יצחק בן אברהם", לשם מה צריך הכתוב לחזור ולומר "אברהם הוליד את יצחק"? הרי זה כפל הלשון. ומתרצים על כך תירוצים שונים. ומהם:

(א) בגמרא (ובמדרש) מבואר³, שכיון ש"היו כל אומות העולם מרננים ואומרים" שיצחק אינו בנו של אברהם, עשה הקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה ממש לאברהם, וראו הכול שיצחק הוא בנו של אברהם. וזהו פירוש הפסוק: "יצחק בן אברהם", כיון שיש על כך ראיה, והכול העידו על כך ש"אברהם הוליד את יצחק".

(ב) במדרש⁴ מבואר על זה: "יצחק נתעטר באברהם ואברהם נתעטר ביצחק" – הן "יצחק בן אברהם", שיצחק "נתעטר", השתבח באביו אברהם, והן "אברהם הוליד את יצחק", אברהם "נתעטר" והשתבח בבנו יצחק.

(ג) בחסידות מבואר⁵, שעבודתו של אברהם היתה בקו החסד והאהבה, ועבודתו של יצחק היתה בקו הגבורה והיראה, וכל קו בעבודה, הן העבודה דאהבה והן העבודה דיראה, מתחלק לב' מדריגות כלליות: ב' מדריגות ביראה – יראה תתאה ויראה עילאה. יראה תתאה, המדריגה התחתונה ביראה, פירושה, מורא לעשות נגד רצונו של הקב"ה מצד העונש על החטא, או אפילו מצד טעם נעלה יותר, אבל הכול מפני שהאדם ירא מהלא-טוב שיגרורם לו החטא; יראה עילאה, המדריגה העליונה ביראה, פירושה, יראת הרוממות, שהאדם ירא ובוש מפני רוממותו וגדולתו של הקב"ה לעשות איזה חטא, והיינו, שירא מהחטא עצמו, להיותו נגד רצונו של הקב"ה.

וכן יש באהבה ב' מדריגות – אהבה רבה ואהבה זוטא. אהבה זוטא, המדריגה התחתונה באהבה, פירושה, שהאדם אוהב את הקב"ה ומקיים את רצונו מפני שהדבר טוב לו – טוב בגשמיות, או בדקות יותר, עד לתכלית הרוחניות; ואהבה רבה, המדריגה העליונה באהבה, היא, שאוהב את הקב"ה ועושה את רצונו "שלא על מנת לקבל פרס"⁶, לא בשביל הטוב שיהיה לו מזה.

(1) מכאן עד סוס"ז – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 780 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ריש פרשתנו.

(3) ב"מ פז, א. תנחומא פרשתנו א. הובא ברש"י ריש פרשתנו ונתבאר באוה"ת ריש פרשתנו.

(4) תנחומא פרשתנו ד. ועד"ו רבות ריש פרשתנו.

(5) אוה"ת שם (ובאופן אחר – בתו"א ותו"ח ריש פרשתנו).
(6) אבות פ"א מ"ג.

הניצוצות צריכים להיות בדרך של מרמה, כנאמר (תהילים יח), "עם עיקש תפתל".
והבירור נעשה על ידי יעקב, שהוא בדוגמת אדם הראשון, כמאמר רז"ל (בבא בתרא נח) "שופריה
דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון".

(ספר המאמרים תש"ג, עמ' 187)

* * *

ללמדך:

בירור הניצוצות הנמצאים בדברים גשמיים נעשה בדרך של 'מרמה' דווקא. לדוגמה – כשאדם אוכל
לשם שמים, ואחר-כך לומד ומתפלל בכוח האכילה ההיא, עולה הניצוץ שבמאכל ונכלל בקדושה.
אולם בשעה שהאדם אוכל רואים רק את הפעולה החיצונית, שהאדם אוכל ושותה, ובזאת הוא דומה
לעשיו. ואילו כוונת ומטרת האכילה היא: שבכוח האכילה יעבוד את ה' בתורה ותפילה וכו' – דבר זה לא
נראה כלל באותו זמן. רק לאחר מכן, כשהוא לומד, מתפלל ומקיים מצוות בכוח האכילה ההיא, מתגלית
המטרה והכוונה שבאכילה.

נמצא שבירור הניצוצות המצויים בדברים הגשמיים, נעשה בדרך של 'מרמה'.

(ספר המאמרים תש"ג, עמ' 189)

ויאמר הלא אצלת לי ברכה (כו, לו)

אצלת: לשון הפרשה, כמו ויאצל (ספרים אחרים: ויצל) (רש"י)

לפי הגרסה הראשונה מסתייע רש"י במה שכתוב בפרשת בהעלותך (יא, כה) "ויאצל מן הרוח אשר עליו
על שבעים איש הזקנים", ואילו לפי ה'ספרים אחרים' מסתייע רש"י במה שכתוב בפרשת ויצא (לא, ט) "ויציל
אלוקים את מקנה אביכן וייתן לי".

יש להעדיף את הגרסה השנייה על הראשונה, שכן זה ממש לשון רש"י בפרשת ויצא (שם פסוק טז): "כל
לשון הצלה שבמקרא – לשון הפרשה (שמפרישו מן הרעה ומן האוייב)".

אלא כנראה שהמעתיק לא שם לב לזה (ש"הצלה" שבמקרא לשון הפרשה הוא), והוקשה בעיניו הקשר
בין "אצלת" ו"הפרשה" לבין "ויציל", ו"תירץ" זה על-ידי הוספת א' ונעשה "ויאצל"...

לפי זה מובן בפשטות מה שאין רש"י מסתייע במה שנאמר בפרשת בהעלותך שם (פסוק יז) "ואצלת מן
הרוח אשר עליך ושמתי עליהם", שנאמר לפני "ויאצל מן הרוח", והוא גם דומה יותר ל"אצלת" שבפסוקנו.

(ליקוטי שיחות, כרך ח, עמ' 78)

וישלח יצחק את יעקב (כה, ה)

"וישלח יצחק" – הרבי הרי"צ הודיע, שהשליחות של כל יהודי בדורנו היא, הפצת תורה ויהדות
ומעיינות החסידות, ולשם כך יש לצאת מ'באר שבע' וללכת ל'חרן', יש להגיע לכל יהודי באשר הוא שם.
יש מי שזכו ונבחרו להיות שלוחיו בפועל. שלוחים אלו פרוסים בכל קצווי תבל, והם מסורים להפצת
התורה והיהדות, באופן של מוסיף והולך ואור. עבודה זו משמשת משקל-נגד להתגברות חשכת הגלות.

(ספר-השיחות תנש"א, חלק א, עמ' 148)

אבל עבודת כל האבות צריכה להיות בכל אחד ואחד מישראל. אם יהודי עוסק רק בקו אחד, אהבה או יראה – יתכן שאין זה מצד עבודה, אלא מפני שבטבעו¹² הרי הוא נוטה לחסד או לגבורה. ההוראה היא שצריכה להיות עבודה¹³, דהיינו על ידי ההתעסקות בשני הקווים ובכל המדרגות.

(ד) במדרש הנעלם שבזוהר¹⁴, איתא, שאברהם הוא רמז על הנשמה (כמבואר שם בזוהר¹⁵ בפרשת

וכיון ש"מעשה אבות סימן לבנים"⁷ – בעבודת כל אחד ואחד מישראל – מורה התורה: ב' פעמים אברהם – ב' מדרגות באהבה, ב' פעמים יצחק – ב' מדרגות ביראה.

סדר העבודה בשני הקווים הוא, שתחלה באות המדרגות התחתונות, אהבה זוטא ויראה תתאה, ולאחרי זה – אהבה רבה ויראה עילאה (כדאיתא בגמרא⁸ "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות

ההוראה לכל אחד מישראל: עליו לעבוד בב' הקווים - אהבה ויראה. אם יהודי עוסק רק בקו אחד, אהבה או יראה, ייתכן שאין זה מצד עבודה, אלא מפני נטיית טבעו לחסד או לגבורה

פטירת שרה¹⁶ – רמז לגוף: "ותמת שרה" – מיתת הגוף, ומיתתו של הגוף ענינה – ש"קריית ארבע", ארבעת היסודות שמהם מורכב הגוף, נפרדים זה מזה, לאחר שבהיותם "בארץ כנען", בעולם הזה, היו – "היא חברון" – מחוברים. "ויקם אברהם מעל פני מתו"¹⁷ – הנשמה, שהיא למעלה ממיתה (ופירוד)

ויצחק, מלשון צחוק ותענוג, פירושו, התענוג שיהיה לנשמה לעתיד לבוא. ומבאר הזוהר את פירוש הכתוב "יצחק בן אברהם": לעתיד תזכה הנשמה, "אברהם", לגילוי התענוג, "יצחק"; וכיצד תזכה לכך? על ידי זה ש"אברהם הוליד את יצחק", שהנשמה, על ידי עבודתה בעולם הזה, הולידה (יצרה) את התענוג, ותענוג זה יתגלה לה לעתיד לבוא.

ב. כבר דובר פעם¹⁸, שכאשר ישנם פירושים שונים

אפילו שלא לשמן, דהיינו בשביל הטוב שלו – אהבה זוטא ויראה תתאה; "שמתוך שלא לשמן בא לשמן" – כיון שזוהי יבוא למדרגות נעלות יותר, אהבה רבה ויראה עילאה).

וסדר הפסוק מציין גם את הסדר בעבודה: יראה (תתאה), אהבה (זוטא), אהבה (רבה), יראה (עילאה) – כמבואר באריכות בכמה מקומות⁹.

וזוהי הוראה לכל אחד ואחד מישראל בעבודת ה', שעליו לעבוד את ה' בב' הקווים דאהבה ויראה¹⁰, אברהם ויצחק. וכידוע הפירוש במאמר רז"ל¹¹ "אין קורין אבות אלא לשלשה", שאברהם יצחק ויעקב הם האבות של כל ישראל, והקווים שלהם בעבודה צריכים להיות בכל אחד אחד מישראל.

עבודת כל אחד מי"ב השבטים אינה מוכרחת להיות בכל אחד ואחד מישראל; לכל יהודי ישנה העבודה שלו, המתאימה לשבט שממנו הוא בא.

(7) ראה ב"פ"מ, ו. אוה"ת ר"פ לך לך. וראה רמב"ן לך לך יב, ו: "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים" וראה שם, יו"ד.

(8) פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. תניא ספ"ט.

(9) ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ.

(10) תניא פמ"א.

(11) ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא. ועייג"כ לקו"ש ח"ד ע'

1068 הערה 12.

(12) ראה תו"א פרשתנו יט, ג.

(13) ראה תניא פט"ו.

(14) פרשתנו ח"א קלה, א.

(15) בפרשה שלפנ"ז (קכב, ב במד"נ). וראה שו"ת הרשב"א ח"א סת"ח. ד"ה רבי בנאה (נדפס באוה"ת חיי שרה (ק"ט, ב ואילך. תמב, ב ואילך). בקונטרס מאמרי הצ"צ למס' ב"ב.

(16) חיי שרה כג, ב.

(17) שם, ג.

(18) ראה תו"מ ח"ב ע' 91. חכ"ד ע' 322. ועוד.

פרשת תולדות

יצא הראשון... ויקראו שמו עשו. ואחרי כן יצא אחיו, וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב (כה, כה"כ)

"עשיו" – מסמל את הנפש הבהמית והיצר הרע. לכן יצא ראשון, כי הוא בא לאדם קודם היצר הטוב. "יעקב" – מסמל את הנפש האלוקית והיצר הטוב. והוא איש תם מלשון שלמות, כי אפילו בשעה שאדם עובר עבירה, נשארת עצם הנפש האלוקית שלימה בדבקתה בה'.

"וידו אוחזת בעקב עשיו" – ירידת הנפש האלוקית למטה היא כדי לתקן את הגוף ואת הנפש הבהמית.

(ליקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 416)

ראה ריח בני כריח שדה (כז, כז)

מלמד שהראה לו הקב"ה בית המוקדש בנוי וחרב ובנוי. ראה ריח בני – הרי בנוי, כמד"א ריח ניחוחי תשמרו. כריח שדה – הרי חרב, כמד"א ציון שדה תחרש (מדרש רבה)

"ראה ריח בני" – בזמן הבית "ריח הניחוח" של הקרבנות הוא בבחינת ראייה ממש, שהיו רואים את האש שלמעלה שהיה רבוץ על המזבח, ובלשון הזוהר (ח"א ו) "אריה דאכיל קורבנין" (אריה אותיות ראייה). "כריח שדה" – בזמן הגלות אין קרבנות ממש, אבל עדיין יש בחינת "ריח ניחוח" מ"הקרבנות" נפש הבהמית לה' יתברך, בזמן התפלה.

(אורה התורה, עמ' 296)

***

שלוש הבחינות ב'ריח', המנויות במדרש (בנוי, חרב, בנוי), הן שלוש דרגות ושלבים ב'ריח בגדיו', המופיע בראשיתו של פסוק זה.

בזוהר (ח"ב רח) אמרו, ש"בגדיו" היינו הלבושים של אדם הראשון – "ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" (בראשית ב). ובלבושים אלו היו שתי תקופות – בתחילה, קודם חטא עץ הדעת, היו בבחינת "כתנות אור" (ראה בראשית רבה ספ"ב), ולאחר החטא נעשו "כתנות עור".

אלה שלוש הדרגות:

בית המוקדש בנוי – היינו על-דרך "כתנות אור",

חרב – היינו על דרך "כתנות עור",

בנוי לעתיד לבא – היינו בחינת יתרון האור הבא על-ידי הבריור של "כתנות עור", שיתגלה לעתיד לבא.

(אורה התורה, דף קמט)

בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כז, לה)

מדוע לקח יעקב את הברכות במרמה דווקא?

נפילת הניצוצות דקדושה לתוך הקליפות היתה בדרך ערמה, כדכתיב (בראשית ב), "והנחש היה ערום", שרימה את אדם וחווה, וחטא עץ הדעת גרם כידוע לירידת ונפילת הניצוצות. לכן גם הבריור וההעלאה של

של חז"ל על פסוק אחד, יש לכולם שייכות זה לזה; הם אינם עניינים שונים לגמרי.

ומהראיות לזה: רז"ל דרשו¹⁹ שתיבת "שעטנז" פירושה "שוע" (חלק, סרוק), "טווי" (כמשמעו) "ונז" (ארוג). ואינא בגמרא²⁰, שכיון שהתורה כללה את ג' העניינים ד"שוע טווי ונז" בתובה אחת זו, "שעטנז", הרי זו ראייה שכולם קשורים זה בזה, ולכן אין חייבים (מן התורה) על שעטנז

אבל צריך להבין: מהי ההוראה עבורנו מזה ש"אברהם הוליד את יצחק" לפי פירושי הגמרא והמדרש – מה נוגע לנו שבדורו של אברהם טענו אומות העולם שיצחק אינו בן אברהם (ולכן הבטיח הקב"ה ש"קלסתר פניו" של יצחק יהיה דומה לאברהם)? וכן מה למדים אנו מזה שיצחק השתבח באברהם ואברהם השתבח ביצחק?

כל אחד ואחד מישראל צריך לדעת שבני ישראל אינם

כפופים ("אונטערגעווארפן") להגבלות הטבע – לא רק

בעניינים רוחניים אלא גם בעניינים גשמיים

ג. לפי שני הפירושים, בגמרא ובמדרש, מדובר בפסוק אודות עניינים שלמעלה מהטבע:

על פי טבע לא היה אברהם יכול להוליד בן, והגבלה זו בטבע היתה לא רק מפני שמצד גופו הגשמי היה עקר²², אלא גם המזלות העליונים הראו שאין באפשרותו להוליד בן, ולכן נאמר²³ "ויוצא אותו החוצה", וכפי שפירשו רז"ל²⁴: "צא מאיצטגנינות שלך", דהיינו שכדי שאברהם יוכל להוליד בנים הוציא אותו הקב"ה למעלה מההגבלות הבראות מהמזלות.

וכן מה שאברהם היה יכול להשתבח בגדלותו של יצחק היה עניין שלמעלה מהטבע, שהרי על פי טבע נעשית ירידת הדורות, כמאמר רז"ל²⁵: "אם ראשונים (דורות הראשונים) בני מלאכים אנו בני אנשים וכו'", וזה שאברהם התגדל ("זיך געגרויסט") ביצחק – שהיה דור לאחר זה, ואף על פי כן היו בו מעלות שפעלו שלימות במדרגת אברהם (שזהו ש"אברהם נתעטר ביצחק", כשם שעטרה מייפה את המתעטר בה) – הרי זה עניין שלמעלה מהטבע.

(צמר ופשתים יחדיו) אם ישנם רק א' או ב' מג' תנאים אלו, אלא דווקא כאשר ישנם כל שלשתם יחד. ומזה רואים אנו, שג' עניינים, אפילו כאשר למדים אותם מאותיות נפרדות, מכל מקום, כיון שהם בתיבה אחת, יש להם קשר זה לזה; מכל-שכן בענייננו, שכל ארבעת הפירושים מרומזים באותן אותיות, הרי בודאי שיש להם שייכות זה לזה.

וצריך להבין כיצד שייכים ארבעת הפירושים הנ"ל זה לזה.

כל סיפורי התורה הם הוראה עבורנו בעבודה²¹. ובנדון דידן: לפי פירוש החסידות מובנת ההוראה עבורנו, כאמור לעיל, שבכל אחד ואחד מישראל צריכים להיות ב' קוים של עבודה, אהבה ויראה, ובאיזה אופן צריכים הם להיות. וכן לפירוש הזוהר מובן מדוע מספרת לנו התורה ש"יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", כיון שנוגע לנו לדעת שהנשמה ממשיכה תענוג על ידי עבודתה, ושהתענוג שממשיכים עתה יתגלה לעתיד – כי הידיעה אודות שכר המצוה מקילה ומעניקה לנו תוספות חיות בעבודה.

(22) יבמות סד, א.

(23) לך לך טו, ה.

(24) שבת קנו, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(25) שם קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.

(19) כלאים פ"ט מ"ח.

(20) נדה סא, ב. נת' בשו"ת צ"צ שער המילואים סל"ח. וראה

פס"ד להצ"צ (ליו"ד ס"ש).

(21) זח"ג נג, ב.

וזוהי גם ההוראה עבורנו, שכל אחד ואחד מישראל צריך לדעת שבני ישראל אינם כפופים ("אונטערעוואָרפֿן") להגבלות הטבע – לא רק בעניינים רוחניים אלא גם בעניינים גשמיים.

תולדות רוחניים – היו לאברהם גם קודם שנולד יצחק, כמאמר רז"ל²⁶ "תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". ובפרט על פי המבואר בקבלה²⁷, שמכל זיווג באופן של קדושה על פי תורה נולדים תולדות רוחניים. ולידת יצחק פעלה, שאפילו בנוגע לתולדות בגשמיות אין אברהם מוגבל בחוקי הטבע.

וכאן באים "ליצני הדור"²⁸ (המנגדים לקדושה²⁹ שישנם בכל דור) וטוענים לאיש ישראל: בשלמא בעניינים רוחניים יכול אתה לפעול, כיון שאינם כפופים לחוקי הטבע; אבל כשמדובר אודות עניינים גשמיים, תולדות בגשמיות – אי אפשר שיהיו לך אלא אם כן תכוף עצמך תחת אבימלך, מלך ושר המדינה – "מאבימלך נתעברה שרה"²⁸ – שעל ידו עוברים כל ההשפעות הגשמיות, – אמנם בדרך מעבר בלבד, אבל בכל זאת הרי זה על ידו³⁰. "מה עשה הקב"ה – צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם"²⁸, והכול ראו והעידו ש"אברהם הוליד את יצחק", שגם תולדות והשפעות בגשמיות מקבל יהודי לא מאבימלך חסיושלום, אלא מאברהם – מהנשמה (כפירוש הזוהר). אם יהודי מעורר את כוחות הנשמה, ואינו מתחשב בשום מניעות מהגוף ונפש הבהמית, אזי גם ענייניו הגופניים והגשמיים אינם כפופים לחוקי הטבע.

ד. על פי זה יובן גם מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹: "...ידעו כל העמים אשר על פני האדמה, כי רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכויות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכויות". "חייבים אנו להכריז גלוי לעין כל, אשר, כל מה

שנוגע לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישהו שיכפה עלינו דעתו ואין שום כוח של כפייה רשאי לשעבדנו".

ולכאורה צריך להבין דברי הרבי: הרי הנשמה מלובשת בגוף, ועליה לקיים תורה ומצוות עם הגוף ועל ידי הגוף בעולם הזה הגשמי, ומה תועיל העובדה שהנשמות לא ניתנו בגלות, בשעה שהגופים נמצאים בגלות?

אלא כאמור לעיל, שהתעוררות הנשמה פועלת שגם עניני הגוף לא יהיו נתונים בגלות ולא יהיו מסורים לשעבוד מלכויות³². ועניין זה צריך להיות גלוי לעין כל – ובלשון הרבי: "ידעו כל העמים אשר על פני האדמה" – עד שגם "ליצני הדור" מודים שאין לאבימלך שום שליטה על ההשפעות של איש ישראל, גם לא בגשמיות.

ה. על פי האמור לעיל יובן גם כן הקשר בין כל ארבעת הפירושים – בגמרא, מדרש, זוהר, חסידות:

גמרא היא נגלה דתורה, ולכן מפרשת הגמרא את הפסוק בנוגע לעניינים גשמיים גלויים כפי שהם בעולם הזה, שבו יכול להיות מקום לטענת הלעומת־זה – "ליצני הדור" – ולכן מודיעה התורה, שאיש ישראל, גם בענייניו הגשמיים, אינו קשור בהגבלות הטבע.

מדרש (הגדה)³³ הוא ממוצע בין גליא דתורה ופנימיות התורה, ולכן מדבר המדרש באותו עניין, וגם באופן נעלה יותר – שיהודי אינו מוגבל בטבע, במדריגות הרוחניות דסדר ההשתלשלות.

בסדר הדורות, הרי מדור לדור מתמעטת מדריגתו הרוחנית של הדור – כמו בכללות סדר ההשתלשלות, שככל שמתרחקים יותר, הנה כל מדריגה היא למטה מהמדריגה הקודמת. אבל אצל בני ישראל הסדר הוא – "עטרת זקנים בני בנים וגו"³⁴, "שעטרה" היא למעלה מהראש, כלומר, שאצל בני ישראל מוסיפים הבנים עליו באבות. ואם כן, הרי זה למעלה ממדידה והגבלה דסדר ההשתלשלות.

26 ראה גם תו"מ ח"ב ע' 243.

27 ראה אוה"ח לוח"ג צ, א. שער המצוות פ' בראשית.

28 פרש"י ריש פרשתנו.

29 יומא לח, סע"ב.

30 עיין תניא אנה"ק סכ"ה (קלט, ב).

31 שיחת ג' תמוז תרפ"ו (נדפס בלקו"ד ח"ד תרצב, א. סה"ש תרפ"ז ע' 169. ו"ש"ו).

וכך מפורש ברמ"א סוף סימן קלח: "ויכוין שיתחיל תמיד לקרא בדבר טוב ויסיים בדבר טוב...".

ובמגן אברהם שם: "והוא הדין שלא לסיים במי שעשה מעשה רע (רמב"ם סוף ידים)".

התוספות בסיום מסכת מועד קטן (ד"ה בלע המות) מבארים את פשר סיום המשנה האחרונה של המסכת (שם כח, ב) "אבל לעתיד לבוא הוא אומר 'בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וגו'" – "כדי לסיים בדבר הטוב משום דמועד קטן הוא סוף סדר מועד.. ונחמתא לנחמתא".

וכן מצינו את המהרש"א בסיום מסכת סוכה (חידושי אגדות נו, ב) מפרש את הסיום: "טוב לצדיק כו": "פרש"י דיליף לה ממילא דהא מדה טובה מרובה ומייתי לה הכא ולא איצטריך ליה אלא כדי לסיים המסכת בדבר טוב".

בכ"ף מנחם־אב תשכ"ד (תורת־מנחם כרך מ' עמ' 295 ואילך) ביאר הרבי בהרחבה את דברי המהרש"א לסיום מסכת בבא קמא ע"פ רש"י "וצריכין למרעה טוב".

ב'וסף אומץ' ח"ב פרק התורה סדר הלימוד עצמו כתב:

"ראיתי רבותי מקפידין שכשלמדו אלו הענינים (הלכות אבילות וחורבן וכיוצא) קראו בכל פעם אחר סיום שיעורם, שורה אחת מענין אחר, שלא לסיים בדבר רע, שכן מצינו בגמרא בשם נביאים הראשונים, ועל כן נהגו לכפול פסוקי יתק"ק (ישעיה, תרי"עשר, קינות [איכה] קהלת) כדי לסיים בדבר טוב".

וכן בספר 'קיצור של"ה' מסכת שבועות (עניני לימוד ד"ה וכן החזנים): "וכן החזנים ומלמדי תינוקות לא יסיימו בדבר רע".

ובהמשך שם מביא מסידור מהרי"ק [וכן הוא בספר 'חוסן ישועות'] שתלמיד חכם אחד למד בספר מסויים וסיים לימודו בפסוק "ושעירים ירקדו שם" (ישעיהו יג כא), והלך לישון. למחרת כשחזר ללמוד, מצא מולו איש שמראהו נורא כגחלי אש שישב במקומו, ובידו הספר שבו למד אמש, ואמר לו האיש "אתה נבל רע, שלא כדין

עשית שסיימת בפסוק זה, כי אני מוכן להזיק בכל עת שהמלמדים והסופרים מסיימים בדבר רע, אבל אשא פניך בפעם הזאת כי שמעתי עליך טובות בפמליא של מעלה. ומסיים המהרי"ק, שמצוה לפרסם זה למלמדים וסופרים כדי שידעו לסיים בדבר טוב.

גם ה'חתם סופר' בדרשותיו לרוב נהג "לסיים בטוב", "לסיים בדבר טוב", וכן בכתיבת חידושי ותשובותיו הקפיד לסיים בדבר טוב.

בספר דברי תורה – לבעמח"ס מנחת אלעזר ממונקאטש – ח"ז אות נט ביאר הנהגת הצדיקים לסיים דברי תורה שלהם בברכות לכלל ולפרט (ולא כפי שמצינו בדברי שבח רק בסוף הספר כולו, ולא לאחר כל מאמר שיאמרו) עפ"י מאמר המדרש (דברים פ"א ט): "אמר לו הקב"ה למשה הואיל וקיבלו עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכם", ובמשלי כד, כה "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב".

וכיון שהצדיקים מוכיחים את הקהל בדברי מוסר ותוכחות, עליהם גם לסיים בדברי ברכות וטוב על ישראל והשומעים בפרט. ובספר 'לקט שכחה ופאה' בארדיטשוב תרס"ב מובאת השמועה הבאה (שלא שמענו מפי רבותינו):

"וכן שמעתי מהצדיק הגאון בעל התניא ובעל השו"ע, אשר מפיו אנו חיי, כשהיה קורא בתורה ביום ב' דראש השנה, והסיום בשם 'ואת מעכה' (בראשית כב, כד) היה אומר הראשי תיבות מזה [=מלך על כל העולם] וידוי אחר תשובה מגעת עד כסא הכבוד".

ועל כמה מגדולי־ישראל מסופר "שהמנהג היה מקדם כשסיים הקורא לקרות פרשת ויקרא שמסיימת 'לאשמה בה', היו הקהל עונים אחריו לאל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי, שהוא ראשי־תיבות 'לאשמה בה' – מאור ושמש לפרשת החודש בשם הרמ"מ מרימאנוב. אוצר החיים לרי"א מאמרנא (וכתב ע"ז שהוא 'מנהג קדום'). לקט שכחה ופאה מאמר מב בשם הרה"צ מאפטא (ושם שהוא היה קורא כן ולא שהקהל היו עונים). ומסיימן בטוב".

למה הקפיד הרבי לסיים ב'דבר טוב'?

בספרים תורניים, וגם בשאינם כאלה, הקפיד הרבי שיסתיימו בדבר טוב. וכך טרח בעצמו להוסיף בכתב־יד קודשו על גבי כמה ספרים שבספרייתו כגון ספרו של ה'בית ישראל' שנדפס לאחר פטירתו • לא פעם טרח להזכיר זאת למחברים ולמו"לים

של פסח" של הרבי בתור ספר שבו נוספו שיחות וביאורים - נוסף ל"לקוטי טעמים ומנהגים" - בשיחה האחרונה הופיעה הערה מס' 23 שנסתיימה במילים "משום צערא דינוקא". הרבי ביקש שיעשה סיום חיובי. בחותמת גומי הוחתמו, אפוא, כל ההגדות במשפט "לשנה הבאה בירושלים" - ראה בהרחבה במדור זה בגיליונות תרטו־תרטז.

ובשיחותיו על הרמב"ם (ראה כללי רמב"ם, קה"ת תשנ"ב, פרק חמשה עשר) טרח הרבי לעסוק בעניין הסיום בדבר טוב במשנת ה"ד החזקה.

הכמה ומלאכה גדולה

כך נאמר בקהלת ח, ג: "אל תעמוד בדבר רע". ובירושלמי מסכת מגילה פרק ג הלכה ז: "צריך להיות פותח בדבר טוב ומסיים בדבר טוב". במסכת דרך ארץ זוטא פ"ב: "למוד להיות גומר בטוב".

וכך פסק הרמב"ם הל' תפילה פרק יג הלכה ה' (לענין קריאת התורה): "כל העולה לקרות בתורה - פותח בדבר טוב, וחותם בדבר טוב".

וראה גם ילקוט שמעוני על קהלת (רמז תתקע"ח): "אל תעמוד בדבר רע" - ובמדרש זוטא על קהלת שם.

בשנת תשל"ג קיבל הרבי את כרך י"ד של אנציקלופדיה התלמודית - מפעל שזכה לעידוד עצום מהרבי (ראה 'היכל מנחם' כרך א' עמ' עז' פג. התקשרות גיליון תעב ועוד). הוא הביע את הערכתו במשפט הבא ('אגרות קודש' כרך כח עמ' קכט): "ואין גומרין עליו (וקודמיו) את ההלל וכו".

אבל העיר הערה הארה: על־פי הדיוק "לסיים בדבר טוב" - כדאי היה להעתיק [=במקום סיום הכרך (ערך חיה, חיה רעה) "באיסור טרפה, עיין ערך דרוסה"] "ובהבטחות נאמר כו" [=והשבתי חיה רעה מן הארץ] (עמ' תשנה) - לסוף הערך. ואם תימצא לומר - בלאור הכי שם מקומו ובכותרת חיה רעה לעת־יד לבוא (ובתיבת נח)... ולהבדיל, גם כשקיבל הרבי את כרכי כתבי א. שלונסקי, טרח לכתוב למשורר ('אגרות קודש' כרך ז' עמ' תכה):

לאחרי בקשת סליחתו, חבל אשר הסיום הוא "יוצאים לקול נגינת אבל". ואף שזהו תרגום מחיבורו של גוי, בכל זה [=זאת] חבל. והרי תפקידו של כל אחד, ובפרט של יהודי... לקיים "עבדו את ה' בשמחה" בכל פרטי חייהם. ואם מאיזה טעם שיהיה יש עסק עם גוי, גם בזה טוב לסיים בשמחה.

כשנדפסה לראשונה (בשנת תשל"ג) "הגדה

(ולכן, המדרש בפירוש הב' אינו שולל את טענת הלעומת־זה, כי, במדרש מדובר אודות הדרגות ברוחניות שבהן אין מקום מלכתחילה לטענות הלעומת־זה, ובמילא אין צורך לשלול זאת). חסידות, שעניינה לבאר את הדרכים בעבודה,

שיתגלו לעת־יד³⁸. ועל פי זה יובן יותר שייכות פירוש הזוהר, המדבר אודות שכר העבודה, עם ג' פירושים הקודמים, המדברים אודות העבודה עצמה, כיון "ששכר מצוה - מצוה".

אם יהודי מתנהג על פי ההוראה מפירוש ותורת החסידות לצאת מטבע מידותיו, משפיעים לו גם מלמעלה באופן שלמעלה מהטבע, בכל העניינים, הן ברוחנית הן בגשמיות

מבארת גם כאן את סדר העבודה - כיצד יכול אדם להגיע ולהעמיד עצמו למעלה מהטבע ומסדר ההשתלשלות: כאשר יהודי עובד את הקב"ה בשתי המידות, אהבה ויראה יחד - שעל ידי זה משנה את הטבע שנקבע במידותיו, שהרי רק בעבודת ה' יכול להיות כן³⁵, אבל מצד הטבע אי אפשר שיהיו ב' המידות אהבה ויראה יחד - הנה אם הוא מתנהג על פי ההוראה מפירוש ותורת החסידות לצאת מטבע מידותיו, משפיעים לו גם מלמעלה באופן שלמעלה מהטבע בכל העניינים, הן במדרגות הרוחניות (כפירוש הנוסף במדרש) והן בעניינים הגשמיים (כפירוש הגמרא).

זוהר, שהוא נסתר דתורה, מבאר את העניינים כפי שיהיו לעת־יד, ואומר שיהודי זוכה לתענוג שלמעלה (על ידי העבודה ד"יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" על פי כל ג' הפירושים הנ"ל).

1. ידוע³⁶ הפירוש ב"שכר מצוה מצוה"³⁷, ששכר מצוה היא המצוה עצמה, כלומר, שהשכר על המצוות אינו עניין אחר שיבוא בתור תשלום עבור המצוות, אלא השכר יהיה המצוות עצמם כפי

1. בחסידות³⁹ מבואר הטעם על מה שכתוב בלידת יצחק⁴⁰ "צחוק עשה לי אלקים": שם אלקים מורה על העלם, כמו שכתוב⁴¹ "כי שמש ומגן הוי' אלקים", שב' השמות הוי' ואלקים נמשלים לשמש ומגן, הוי' - שמש, ואלקים הוא כמו המגן המסתיר על השמש, כי "אלקים" בגימטריא "הטבע"⁴², והטבע מסתיר על אלקות. וזהו "צחוק עשה לי אלקים", שעל ידי זה שמבררים את העניינים המוסתרים בטבע (בגימטריא אלקים), נעשה צחוק ותענוג למעלה⁴³, כיון שבזה ממלאים את הכוונה העליונה שבדירה בתחתונים.

אדם נברא בצלם ודמות שלמעלה, ולכן גם באדם למטה ישנם נשמה וגוף, שהם דוגמא להוי' ואלקים⁴⁴. הנשמה היא בדוגמת הוי', והגוף המעלים על הנשמה - אלקים. והצחוק והתענוג שלמעלה נעשים על ידי בירור הגוף דווקא, כי בגוף נשלמת הכוונה.

וכיון שעיקר הכוונה היא לברר את הגוף, לכן לעת־יד יהיה הגוף למעלה מהנשמה. הנשמה תקבל

38) כיון שעתה אין המצוה יכולה להאיר (מהנחה בלתי מוגה).
39) תנ"א פרשתנו ריש ד"ה מים רבים (יז, ד ואילך).
40) וירא כא, ו.
41) תהלים פד, יב. וראה תניא שעהייה"א רפ"ד. ובכ"מ.
42) פרדס ש"ב פ"ב. ובשל"ה שער האותיות את קדושה בהגהה ד"ה והנה מוסיף על הראשונות (פט, א) משמע קצת שכן הוא בזה.
43) וכמארז"ל (בר' פנ"ג, ח) "שרה הוסיפה על המאורות" (מהנחה בלתי מוגה).
44) ראה תניא שעהייה"א פ"ו (פ, סע"ב ואילך).

כי הרחיב – בניין נצחי

ג' בתי מקדשות כנגד ג' בארות

בניישראל ניסו ובנו בית מקדש ראשון, ואף על פי כן, העולם לא היה עדיין מסוגל לקבל ולקלוט זאת, ולכן היה קיומו בהגבלה – ארבע מאות ועשר שנה, ואחר כך חרב. ולאחרי כן – לאחר גלות קטנה של שבעים שנה, גלות בבל – ניגשו בניישראל עוד פעם ובנו מקדש, ודעו לי משכן ושכנתי בתוכם, על מנת לעשות לו יתברך דירה בתחוננים, ואכן היה בית המקדש השני באופן שגדול . . . כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, שעמד עשר שנים יותר מבית ראשון, אבל גם הוא היה בהגבלה, ולאחרי ארבע מאות ועשרים שנה נחרב. וכל זה הוא מפני שבזמן בית ראשון ושני עדיין לא היה העולם יכול לקבל הגילוי דעצמות ומהות כפי שיהיה לעתיד לבוא – לא כפי שהיה במתן תורה, שהמטה נשאר במעמדו ומצבו, אלא כפי שיהיה לעתיד לבוא – שהמטה יהיה כלי לאלקות באופן שהכלי נעשה מאוחד עם האור, שלכן, לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, היא צווחת ואומרת שבת היום".

ובעניין זה היא תכלית העבודה והיגיעה של בניישראל בזמן הגלות – לפעול את ההכנה, ויתירה מזה, לא רק הכנה בלבד, אלא גם ההליכה בדרך המובילה מבית ראשון ובית שני שלא היה להם קיום, לבית השלישי, שיהיה בנין לעד ולעולמי עולמים – כמו שכתב הרמב"ן שבית ראשון ובית שני הם כנגד ב' הבארות "עשק" ו"שטנה", ובית שלישי שיהיה בנין נצחי הוא כנגד הבאר השלישית שנקראת "רחובות", על שם "כי הרחיב ה' לנו", ועל ידי מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות הנה מיום ליום ומשעה לשעה הולכים ומתקרבים לכך.

(תורת מנחם [ה'תשי"ד] כרך יב, עמ' 83-84)

אצל יצחק האיר "העתיד לבוא" כבר עתה

אמרו חז"ל שלעתיד לבוא יאמרו דווקא ליצחק "כי אתה אבינו". וטעם הדבר מבואר בחסידות – לפי שענינו של יצחק הוא פחד וביטול, שזהו אחד החידושים של הזמן לעתיד לבוא [. . .]. ויש לומר, שלכן מצינו גבי יצחק שבכמה עניינים היה בדוגמא שלעתיד לבוא. בנוגע לכל האבות אמרו חז"ל שהטעימן הקב"ה מעין עולם הבא, אלא, שאצל כל האבות היה ה"מעין עולם הבא" רק בענין התענוג, "הטעימן", אבל יצחק היה כל חייו בדוגמא דלעתיד, כיוון שבעת העקידה פרחו נשמתו ונמשכה בו נשמה מעלמא דאתי – מעולם הבא.

על פי זה יובן גם המבואר בחסידות הטעם שיצחק רצה לברך את עשו, כיוון שהסתכל עליו מלמעלה, מצד המקיף – שלכאורה אינו מובן: כשם שיצחק ראה את המקיף, היה צריך לראות גם את הפנימי, שבו פועל המקיף?

ועל פי הנ"ל יובן – מכיוון שיצחק היה למעלה מהזמן, ראה את עשו כמו שהוא לעתיד, לאחר הבירור, היינו, לא במעמדו ומצבו ד"וישטום עשו את יעקב", אלא כפי ש"ורב יעבד צעיר, באמונה ובלב שלם", כמבואר בהמאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

(תורת מנחם [ה'תשי"ד] כרך י, עמ' 162)

מהגוף⁴⁵, לא כמו עתה, שהגוף מקבל מהנשמה. אלא כיון שהנשמה היא המבררת את הגוף, לכן תקבל גם היא את שכרה, שגם היא תקבל מהתענוג שלמעלה שפעלה על ידי עבודתה בגוף⁴⁶.

(45) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' צז ואילך).
סה"ש תורת שלום ס"ע 127 ואילך. ד"ה מים רבים דש"פ תולדות תשי"ז פ"ו (תר"מ סה"מ חשון ע' שכו).

(46) כמו עבודת השמחה עכשיו (שהיא דוגמת וגורמת התענוג דלעתיד), דאף שצריכה להיות נרגשת בגוף הגשמי, מ"מ באה מצד הנשמה דוקא ("שגופו נמאס ומתועב אצלו" ושמחתו היא "שמחת הנפש לבדה" (תניא פל"ב)), והיא ממשכת את השמחה בהגוף.
[*כלומר: מצד הגוף עצמו – הרי לא זו בלבד שאין מקום לענין השמחה, אלא אדרבה – "ירעים . . . בקול רעש ורוגז . . . לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו'" (תניא פכ"ט לז, א)], ולכן, השמחה היא מצד הנשמה דוקא; אבל, השמחה שמצד הנשמה צריכה להיות נמשכת

ש"פ תולדות, ה'תשכ"א. 'תורת מנחם – התועדויות' תשכ"א ה"א (כט) עמ' 204-211, בלתי מוגה)

גם בבשר הגוף הגשמי, וכפי שמצינו ברמב"ם (סוף הלכות לולב), בענין עבודת ה' בשמחה, שמביא מ"ש (שמואל"ב ו, טז) "המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'", באמרו (במענה לטענה "על אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים" (שם, כ)) "ונקלותי עוד מזאת גו" (שם, כב) – ששמחה זו היתה בגופו הגשמי (מהנחה בלתי מוגה)].

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואיך לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120